

Немања Каровић¹

*Универзитет у Београду, Факултет за образовање
учитеља и васпитача, Београд, Србија*

ПОЕЗИЈА ЉУБОМИРА СИМОВИЋА
У КЊИЖЕВНОКРИТИЧКОМ ОКУ
АЛЕКСАНДРА ЈОВАНОВИЋА

– ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ ЕСТЕТСКОГ СУСРЕТА –

Сажетак: Испитујући разлоге због којих је Александар Јовановић био привржен поезији Љубомира Симовића, анализирајући теме и поетске слике које су побуђивале његову интерпретативну пажњу, и истражујући поступке којима је приступао тумачењу збирки нареченог песника, покушали смо не само да откријемо на којим је принципима и уметничким преференцијама почивао дуготрајан и плодотворан естетски сусрет ових двају стваралаца већ и да укажемо на неке од кључних црта Јовановићевог књижевнокритичког портрета. Посебна пажња посвећена је погледима овог критичара на однос модерности и традиције, националне осећајности и савремених песничких поетика, поетског израза и језичког памћења.

Кључне речи: Александар Јовановић, Љубомир Симовић, култура, традиција, модернизам, савремена поезија, језичко памћење.

Од првог књижевнокритичког текста Александра Јовановића до његове последње објављене књиге протекло је готово педесет година. У пола века присуства у литерарном животу овај аутор био је и критичар, и универзитетски професор, и уредник, али би – знајући како је доживљавао своју професију – можда најбоље било рећи да је све време, на разноврсне начине, служио српској књижевности и култури.

¹ nemanja.karovic@uf.bg.ac.rs
<https://orcid.org/0000-0001-9678-6084>

Ако би се, пак, тражиле кључне речи Јовановићевих књижевнокритичких преокупација, могле би се пронаћи у наслову и поднаслову књиге *Песници и љреци, Мојиви језика, љтрадиције и културе у љослерајној срјској љоезији* (1993), јер је на том месту аутор у први план поставио појмове који су у највећој мери и током читавог живота побуђивали његову интерпретативну пажњу, а то су: традиција, култура и модерност. Као што није много марио за традиционалистичку поезију, која мањак снаге за естетску инвентивност покушава да надомести нестваралачким ослањањем на старије поетичке обрасце, тако није претерано цењено ни оне радикалније модернистичке концепте, који традицију априори одбацују као нешто застарело и анахроно. Стога су кругу Јовановићевих књижевнокритичких преференција припадали пре свега песници у чијим поетским световима традицију прожима модерна осећајност, модерност проналази своје дубље корене, а лирски глас резонира са садржајима различитих културних слојева. Кад год је додире поменутих естетских чинилаца препознавао у песничким збиркама, њихове ауторе је сврставао у шире оквире својих литерарних симпатија. Стога не чуди што је у науци о књижевности најизразитији траг оставио пишући књигу посвећену неосимболистичким песницима, чије стваралаштво у значајној мери почива управо на сложеном лирском дијалогу са различитим садржајима културе и традиције.

Премда је на страницама *Поезије срјској неосимболизма* (1994) подједнаку истраживачку пажњу посветио свој четворици одабраних песника – Бранку Миљковићу, Ивану В. Лалићу, Бориславу Радовићу и Алеку Вукадиновићу – већ тада се могло наслутити оно што ће се касније недвосмислено потврдити: да је Иван В. Лалић њејов песник. Жар с којим је приступао не само тумачењу Лалићевих песама него и свим пословима око стваралаштва и заоставштине овог аутора делимично ће се у потоњим деценијама пренети на начин на који ће се Јовановић књижевнокритички опходити према поезији Милосава Тешића. Уз Васка Попу и Борислава Радовића, на хоризонту естетских интересовања овога критичара посебно значајно место заузимао је и Љубомир Симовић, песник код кога се – као и код претходно поменутих стваралаца, али на поетички особен начин – модеран доживљај света плодотворно укрштао са различитим нитима српске традиције.

Александар Јовановић је од средине осамдесетих година критички врло пажљиво почео да прати развој Симовићевог књижевног стваралаштва, а то иницијално естетско интересовање је у наредним деценија-

ма прерасло у својеврсну стваралачку приврженост нареченом песнику. Јовановић је са Симовићем водио и штампао разговоре (1986. и 1992), редовно се књижевнокритички оглашавао о његовим новим збиркама, учествовао у научним скуповима, писао есеје, сачинио избор и написао поговор за *Најлејше њесме Љубомира Симовића* (2002), уредио зборник радова и уврстио његова лирска остварења у *Анџолоџију њоезије о Првом свейском райу* (2018). Ради се, дакле, о једном дуготрајном и плодотворном познанству, које је критичару омогућавало да се унутар савремене продукције непосредно сусретне са, видело се то израна, изузетном књижевном вредношћу, а песнику годило јер је његовој поезији отварало нове критичко-рецепцијске хоризонте.

Из разговора са Симовићем – вођеним 1986. године поводом објављивања изабраних песама *Хлеб и со* – као да је проистекла почетна искра Јовановићевог будућег разумевања родољубивих токова српске послератне поезије, које ће овај критичар подробније образложити у уводном тексту своје седам година касније објављене књиге *Песници и њреци* (1993). Наиме, позвавши се на Симовићеве речи из интервјуа (в. 1995а: 85–113), Јовановић је изложио књижевноисторијско осећање да се родољубиво песништво у послератно доба променило у толикој мери да је и коришћење самог термина постало непримерено. Наречени преображај очитује се пре свега у другачијим тематским усмерењима савремених српских песника:

оно што су им некада били народ, националне победе и порази, данас су језик, култура и цивилизација којима припадају. Одбацујући митске представе о вредности сопственог народа и националној части, они у језику и традицији трагају за упоришним тачкама које, доспевајући из прошлости, не губе свој смисао у садашњости. Свети Сава, Косово, српске сеобе, устанак из 1804, затим сусрет паганства и хришћанства, те Истока и Запада на нашим просторима, али и култура која је током векова настајала, манастири, фреске, средњовековна и народна књижевност, Вук Караџић, све до најзначајнијих овековних стваралаца, то су управо цивилизацијске основе од којих полази и којима се обраћа песнички субјект савремене српске поезије овога типа (1993: 8).

У ствараоцима којима је посветио највећи део свога књижевнокритичког века, а то су били, како је волео да их назива, песници традиције и културе, Александар Јовановић је, како видимо, препознавао заправо модерне и поетички иновативне наследнике традиционалне ро-

дољубиве осећајности. Овде би ваљало нагласити да у естетском доживљају Александра Јовановића песничка употреба мотива из традиције и културе није представљала вредност по себи. Једини валидан доказ постојања дубљег, а то у овом случају значи аутентичног и истинског односа песника према културном наслеђу проистиче, како је овај критичар сматрао, из уметничке ваљаности лирских творевина (1993: 8). Песници традиције и културе нису, дакле, они ствараоци који се на декларативно, површно и механички позивају на садржаје прошлости, који негују љубав према историјској веродостојности, или настоје да посредством лирског говора уздигну или обеснаже поједине историјске личности. Напротив. У ред оваквих песника Јовановић је уводио ауторе – попут Васка Попе, Миодрага Павловића, Бранка Миљковића, Ивана В. Лалића и Љубомира Симовића – чија поезија „не прави инвентар онога што је било, него ствара поетске светове могућег, не сведочи, него осмишљава, и завршену прошлост претвара у отворену могућност” (1993: 9).

Ослањајући се експлицитно на поједине тврдње из знаменитог есеја „Традиција и индивидуални таленат”, Александар Јовановић закључује да у делима као што су *Усјавна земља*, *Велика скиија*, *Утџа златокрила*, *Византија* или *Источнице* није реч о „прошлости и традицији по себи, већ о ономе који пева и његовом односу према прошлости” (1993: 9). Слутећи да им традиција, с једне стране, пружа сигурност и уточиште, али и свесни да их, с друге стране, спутава нудећи им унапред дате погледе на свет, ови песници на изазов властите културе не одговарају ни прихватањем ни побуном, већ „стваралачким промишљањем историјске и културне ситуације” (1993: 9–10). Тиме им полази за руком да се сачувају од „романтичарског одушевљења сопственим народом”, као и „обескорењеног обеснаживања којим се кида свака веза са сопственим пореклом” (1993: 10).

Полазећи од интерпретативног става да мотиви прошлости у песми служе исказивању „личног односа песничког субјекта према одређеним митским и цивилизацијским искуствима”, Јовановић истиче да се такво песништво може разумети као

дијалог садашњости и прошлости који се непрестано води у свести песничког субјекта, али и као дијалог две прошлости: једне завршене, која највећма припада протеклим временима, и друге, још живе, коју све време носимо у себи (1993: 10).

Реч је о поезији која, како аутор истиче евоцирајући поново Елиота, не говори о „ономе што је мртво, већ о ономе што живи, о *садашњем*”

йренуѝку йрошлосѝи”, а настајући у дијалогу са културом и традицијом, често бива прожета не само цитатним већ неретко и полемичко-иронијским моментима (1993: 10). Традиција отуда није тек скуп тема и мотива што песницима стоје на располагању, већ систем вредности које у новим делима ваља „актуализовати, изнова проверавати, испитивати њихов смисао и могуће важење данас” (1993: 15). Стога најбољи међу српским савременим песницима не само да својим стиховима богате језик и књижевност него и, закључиће Јовановић, „јачају свест о култури којој припадају” (1993: 27).

Уводни текст књиге *Песници и йреци* могао би се заправо читати као имплицитно саопштени манифест Јовановићевог књижевнокритичког приступа. Нека од кључних интерпретативних становишта овог критичара јесу: уверење да се при тумачењу књижевног дела формални елементи не смеју раздвајати од садржинских аспеката; свест о томе да је лирска песма жив организам, односно творевина која почива на строгој семантичкој међузависности делова и целине; став да је препознавање непесничке стварности у стиховима интерпретативно недостатно уколико није обogaћено дубљим разумевањем поетскојезичких средстава, композиционих поступака, структурних принципа или текстовних и међутекстовних односа; тежња да се у песми открије што више семантичких нијанси, финих просијавања смисла, тајни изречених језиком сугестија и дискретних одблесака алузивног или иронијски заснованог говора (в. 1993: 10–11).

Говорећи о интерпретативно ваљаном приступу оној поезији која почива на богатом културном и традиционалном подтексту, Александар Јовановић је непрестано истицао да је важно препознати порекло преузетих мотива, али да је још важније утврдити како је песник, користећи се различитим књижевним и ванкњижевним елементима, изградио нову поетску стварност. Тумачење се може засновати на препознавању подтекста, али се тиме, истаћи ће Јовановић, „оно не завршава него тек почиње: важно је уочити шта се, и на који начин, у песми збива са преузетим мотивима, како из њих настаје нов песнички свет, несводљив на чиниоце од којих је саграђен” (1993: 220).

Есеј којим је Јовановић хеременеутички продро у неке од кључних конституената Симовићеве поетике насловљен је једним поетски интонираним исказом: „Жена у сенци храста или како повезати расуте нити нашег постојања”. Симовићеву укорењеност у српску историју, традицију и културу, Јовановић је на почетку овог текста, штампаног

у *Песницима и њрецима*, представио фигуративно: сликом Србије која је пропевала у овоме песнику (в. 1993: 128). Фолклорна подлога многих песничких слика, историјска свест лирског субјекта, дубоки доживљај националне судбине, православна осећајност, али и истанчано осећање за нијансе унутар еротског живота, аспекти су Симовићеве поезије којима је Јовановић био највише привучен. Уметничким врхунцима овај критичар сматрао је она места на којима долази до укрштаја међусобно супротстављених димензија стварности: „У најбољим Симовићевим песмама митско је укрштено са историјским, паганско са хришћанским, појединачно са колективним, богови доњег света са боговима горњег света, љубав са мржњом, подвиг са жртвовањем, победа са поразом” (1993: 128). Та међустања, која је Јовановић сматрао правим просторима ове поезије, представљају тачке из којих извиру неки од препознатљивих уметничких ефеката Симовићевог певања: „иронија, црни хумор и, истовремено с њима, носталгија за пуноћом живљења” (1993: 129). Тумачећи, рецимо, песму „Ручак у кујни за сезонске раднике на пољо-попривредном добру у Турици”, овај критичар је истакао лирски смех што се рађа из парадоксалног додира сезонског са ванвременим, ниског са узвишеним, унутарње слике са спољашњим сивилом, куварице из кујне са вилом из народне поезије (в. 1993: 129–130).

Међутим, посебну вредност Симовићевог песништва Јовановић је препознавао у језику којим је испевано, и то не само због ауторове комуникативне изражајности и вештине да се у неколико потеза изгради упечатљива поетска слика већ и због лексичког богатства којим је опосредовано присуство различитих временских слојева. Прожимајући стихове речима из „старословенске књижевности, Вукових књига, крај-путашких записа, урбаног говора, али и оног са градске периферије (пијаци, кафане)” (1993: 130), Симовић је, сматра Јовановић, успео да своју реч уступи не само традиционалној већ и нестајућој Србији. Овај критичар је, како видимо, и Симовићу, као и неосимболистичким песницима, прилазио интересујући се пре свега за дубље културне и традиционалне слојеве стихова. Једна од пресудно важних поетичких особености која је изазивала Јовановићеву пажњу јесте својеврсни укрштај колективних, традиционалних перспектива са судбином индивидуалности: „Призивајући фолклорну лексику и фолклорне истине, Љубомир Симовић је уочавао онај вид трагичког искуства појединца који традиционална књижевност (како усмена, тако и писмена) није видела или није хтела да види” (1993: 12).

Иако је Александра Јовановића красио ведар дух и чинило се неисцрпан радни елан, као и снага да чак и велике животне неприлике, не без иронијске јеткости, окрене на шалу и да се досетљиво подсмехне читавом свету, у његовом бићу треперила је и вешто прикривена сета, која се тек понекад обзнањивала у говору, и то најчешће у тренуцима дубоке замишљености над неком савременом појавом, историјским догађајем или естетским предметом. Са једним од таквих часова сусрећемо се, рецимо, у редовима посвећеним песми „После педесет година”, у тренутку када нам, наднесен над смислом стихова и на тренутак одлутавши мислима у поља општијих животних истина, помало стишаним гласом, и као себи у браду, овај критичар каже: „Кратки и ломни живот више је жудња него остварење [...] али то свако мора да сазна сам, лично” (1993: 139).

Неколико година касније, Александар Јовановић ће у зборнику радова насталом поводом додељивања награде „Десанка Максимовић” Љубомиру Симовићу објавити есеј у којем ће наставити тумачење песме „Солдатуша”, започето још у књизи *Песници и њреци*. Интерпретативно врло пажљивим расветљавањем песничких слика, идући малтене ред по ред, Јовановић је овим текстом – привучен сложеним семантичким односима између ратних збивања, моралних процена и еротског искуства – пред читаоцима најпре расклопио наречену лирску творевину, а потом на површину извео њену унутрашњу пуноћу (в. 1995б: 37–44). На примеру овога есеја јасно се уочавају принципи којима се овај критичар водио приступајући анализи књижевноуметничког текста. Реч је, наиме, о тумачу старинског кова, који интерпретацију стихова изводи прецизним херменеутичким захватима. До закључака доспева више здраворазумским резонам него слободном спекулацијом, у друга научна поља – попут историографије, културологије или филозофије – залази само онолико колико је потребно да би се разумевање основног текста продубило и никада не заборавља да књижевнокритички глас не вреди уколико није приступачан не само ужим стручним круговима већ и широј читалачкој публици. У том смислу, Јовановићеве огледе красило је не само интерпретативно умеће већ и својеврсна наставна свест. Стога је иза или између редова које исписује овај врсни књижевни критичар прилежан читалац увек могао да наслути и fine трептаје професорске речи.

Последње године двадесетог и прве године наредног века представљају период у којем се Александар Јовановић врло често књижевно-

критички оглашавао о песништву Љубомира Симовића. Пишући и у периодици објављујући приказе збирки *Љуска од јајета* (1998) и *Тачка* (2001), али и расветљавајући везе између Симовићеве поезије и есејистике, аутор *Песника и њедака* као да се полако припремао за подухват стварања књиге Симовићевих изабраних песама и састављања предговора у којем је ваљало на поуздан и систематичан начин сумирати песникову поетику. Истакавши у први план широка симболичка значења мотива јајета, што се распростиру „од основног ембриона до космоса, од хране за доручак до слике света у целини, од животне ускраћености до усхићености пуним постојањем”, затим обративши пажњу на оне лирске творевине којима песник поново, као некада у збирци *Ум за морем* (1982), одговара на савремене политичке прилике и такозвани притисак стварности, Александар Јовановић је, предочавајући публици садржину књиге *Љуска од јајета*, указао на значај који у поезији Љубомира Симовића имају мотиви светлости и тамног вилајета, а потом и доспео до закључка који нам изнова потврђује да су се у мишљењу овога критичара повремено помаљале и црте меланхоличног темперамента: „Значили то да је пролазак кроз таму нужан да би се разумела и целим бићем прихватила светлост и топлота. Изгледа да је тако” (1998: 39).

Централни мотив збирке *Тачка* Јовановић је интерпретирао као упоришно место које идеологија и људска глупост непрестано разарају, али се оно непрестано успоставља и опстаје (в. 2001: 130). Наглашавајући да многе песме ове збирке представљају „својеврсне химне на изглед ситним пословима и малим, свакодневним стварима”, које нису ништа друго до „залог пуног доживљаја света и нашег пуног постојања” (2001: 130), Јовановић је у завршним деоницама текста најпре навео да у језгру ове поезије пребива „похвала моћи непрекидног обнављања”, а потом и закључио да би се Симовић могао разумети као „песник *живојодавној начела* које се опире *идеолошким манипулацијама, заширању и нишавилу*” (2001: 131).

Књига *Најлепше њесме Љубомира Симовића* (2002), коју је саставио и пажљиво писаним предговором употпунио Александар Јовановић, није се појавила случајно и неочекивано, већ је проистекла из једног другог, а на заједничким естетским и етичким основама утемељеног, критичарско-песничког пријатељства. Истичући да поетски језик није тек скуп употребљених реторичких средстава, већ један од начина на који се буде и васкрсавају запретени слојеви језичког памћења, Јовановић је уводни текст започео понављајући раније већ изречени интерпрета-

тивни став да Симовић не пева о Србији, већ се Србија, свим својим лицима, кроз њега оглашава. Овај критичар Љубомира Симовића доживљава пре свега као песника изразито широког тематско-мотивског распона, у чијем се стваралаштву укрштају реторички моменти и крајња сажимања поетског израза, иронија и гротеска, паганство и хришћанство, историјске околности и културне вредности, најсветије тачке колективног постојања и наизглед занемарљиви садржаји свакодневног живота (в. 2002: 5–6).

У кључне компоненте Симовићеве поетике Јовановић је најпре убројао свепрожимајућу црнохуморну интонацију, затим певање о феноменима рата и војевања, које песник не сагледава „са војничког, нити увек са националног, него, спутивши поглед сасвим доле, са људског становишта, у којем се губи разлика између победника и побеђеног” (2002: 7), потом вечни сукоб између мушког (разарајућег) и женског (обнављајућег) принципа, као и склоност ка песничком суочавању са притиском непосредних друштвених збивања. Премда је лирска визија овога ствараоца неретко обележена тешким и тамним бојама, Александар Јовановић истиче да је светлост симболички изузетно важан чинилац многих песама. Песник, наиме, укршта снажан пагански доживљај светлости и топлоте са мотивима највиших духовних просветљења како би, закључиће наш критичар, прославио лепоту елементарног људског постојања (в. 2002: 13). На завршним страницама предговора Јовановић посебно наглашава да Симовићев лирски субјект полази од искуства модерног човека, али спајајући лични доживљај са предачким памћењем, настоји да успостави „прекинуте везе између паганских и савремених простора, између старих обреда и свакодневног урбаног живљења” (2002: 15–16).

Књижевнокритички најзначајнијег подухвата посвећеног поезији Љубомира Симовића Александар Јовановић се, међутим, прихватио када је, заједно са Светланом Шеатовић, организовао научни скуп и уредио дотад најобимнији зборник радова о стваралаштву овог песника. Реч је, наиме, о петој конференцији организованој у оквиру пројекта *Поетика српске поезије друге половине 20. века*, из које је 2011. године – сарадњом Института за књижевност и уметност, Учитељског факултета и Дучићевих вечери поезије – проистекао зборник *Песничке верџикале Љубомира Симовића*, између чијих корица су, на више од пет стотина страница, сабрана чак двадесет и два књижевнокритичка прилога. Указујући на чињеницу да је између *Словенских елегија* (1958) и *Планете*

Дунав (2009) прошло нешто више од пола века, Јовановић је у „Уводној напомени” истакао да се Симовићево дело, „премда још увек отворено, већ узглобило у корпус националне књижевности”, а потом и, оптимистички загледан у панораму савременог литерарног живота, закључио: „срећна је она књижевност у којој читаоци и тумачи могу своје класичне песнике да сретну на улици, књижевним сајмовима и трибинама, стручним скуповима, у књижарама” (2011а: 13). Желећи да дочара колико је поезија Љубомира Симовића важна у послератном српском песништву, Јовановић је исцртао кратак, али веома упечатљив поетички портрет овог песника:

Певање из индивидуалне и колективне позиције (умножени или колективни глас песничког субјекта), смењивање урбане и фолклорне лексике, химничког и разговорног тона, коришћење везаног и слободног стиха (са бројним варијацијама између њих и, за њега карактеристично, удаљеном римом), поимање света као књиге/писма, али, исто тако, мотиви малих ствари, западносрбијански пејзажи, пијаце препуне боја и обиља плодова, доњи светови који се уздижу до горњих, и горњи који се урушавају у доње – све то чини Симовићеве стихове препознатљивим и незаменљивим у нашој савременој поезији (2011а: 11–12).

Своју „Уводну напомену” овај критичар заокружиће једним општијим запажањем о природи књижевне критике и смислу изучавања поезије:

изузетно је подстицајно што књижевни тумачи – чији је основни задатак да служе националној књижевности и њеним најбољим делима – знају да могу непосредно да врате бар мали део дуга и захвалности оним ствараоцима без којих би њихов напор имао мање смисла и радости (2011а: 14).

У есеју „Песничке вертикале Љубомира Симовића”, по којем је зборник добио наслов, Александар Јовановић је интерпретативну пажњу усмерио ка истраживању сложене природе Симовићевих поетских слика. У лирској визији овог песника мотиви соли (односно опозиција слано–неслано) и светлости (то јест зрака палог на угашени свет) представљају главна упоришта смисла и још увек очувана изворишта метафизичке наде. Многе Симовићеве песме испеване су, сматра Јовановић, као химне такозваним малим стварима, наизглед ситним пословима и једва приметним уживањима (кујнама, зимници, шпорету, хлебу, луку, сланини), које не само што уносе преко потребну радост у човекову сва-

кодневицу већ се указују и као „залог пуног доживљаја света”, али и као „знаци кроз које божанско улази у наше животе” (2011б: 20). Дајући глас „колективном ја српског народа и његове културе”, Љубомир Симовић је, како се у завршници есеја истиче, у песми „Десет обраћања Богородици Тројеручици Хиландарској” варирао своје основне мотиве како би прецизно и сажето упризорио: „обесвећени свет у којем живимо, милост Богородице Тројеручице и искупљујућу патњу оних које вековима чува и штити” (2011б: 28, 29).

Да је у стваралаштву Љубомира Симовића препознавао високе домете савремене српске поезије, сведочи и чињеница што је у *Антологији поезије о Првом светском рату* – књигу замишљену као дело у којем ће, према речима састављача, бити сабране „врхунске песме наших најбољих песника” (2018: 157) – Александар Јовановић уврстио пет лирских творевина овог аутора („Битка на Церу”, „Сеоба Србије”, „Извештај”, „Тобџија своје коњу на коме се враћа из рата”, „После педесет година”). Симовићево присуство у овој књизи антологичар је додатно образложио и чињеницом да песников говор о Првом светском рату није само уметнички вредан већ је и веома препознатљив по наглашеној потреби за црнохуморно-трагичким третманом ратних тема (2018: 168). Доживљај великих светских полома у Симовићевим песмама појачан је, додаће Јовановић, „неизвесношћу и упитаношћу песничког субјекта пред оним што их чека; зато су оне већином дате кроз својеврсни стварни или претпостављени дијалог” (2018: 171). У завршници одељка који је у поговору посветио месту Љубомира Симовића у традицији српског певања о Првом светском рату, Александар Јовановић је спрегнуо једну врло луцидно изнађену песничко-сликарску паралелу када је, тумачећи стихове „Сеобе Србије”, запазио:

Слика узлетеле Србије, с манастирима изнад облака, житом на небу и исте те Србије која тоне у блату и мутним водама као да се у Симовићеву поезију спустила са слика Милића од Мачве, али у својој основи она је и дубоко *реалистична*, визуелни је еквивалент упитаности и очајања народа на граници између нестанка и изгнанства (2018: 171).

Без обзира на то да ли се пред њим налазе стихови Ивана В. Лалића, Борислава Радовића, Бранка Миљковића, Милосава Тешића, Љубомира Симовића или неког другог савременог песника, у књижевнокритичком лику Александра Јовановића оцртавао се спој изразите љубави према српској културној традицији и истанчаног осећања за различите видове испољавања модернистичког сензибилитета, укрштај живог национал-

ног духа и чврсте воље да се књижевни послови не доживљавају као занимање, већ као позив и мисија, али и веома плодотворан дотицај професорског радног елана и шумадијске животне ведрине. Хитре мисли и бритак језик чинили су његов говор духовитим и досетљивим, али су га неретко прожимали и жаокама ироничних опаски. Жустар и полемичан, али очински благ и предусретљив, Александар Јовановић је не само критичким текстовима и универзитетским предавањима већ и својим непосредним присуством бојио савремени књижевни живот тоновима и старинског господства и младалачког ентузијазма, јер је, као и сваки добар критичар, био пре свега и у основи: личност.

ЛИТЕРАТУРА

- Јовановић 1993:** Александар Јовановић, *Песници и ѿреци, Моћиви језика, традиције и културе у ѿслерајној српској ѿезији*, Београд: СКЗ.
- Јовановић 1995а:** Љубомир Симовић, „У поезији може да има онолико политике колико у политици има трагедије односно Поезија сања језик као биће”, у: Александар Јовановић, *Порекло ѿсеме, девет разговора о ѿезији*, Ниш: Просвета, 85–113.
- Јовановић 1995б:** Александар Јовановић, „Два сећања у једном сну (над песмом ’Солдатуша’ Љубомира Симовића)”, у: *Поезија Љубомира Симовића*, зборник радова, прир. Слободан Ж. Марковић, Београд: Задужбина „Десанка Максимовић”, 37–44.
- Јовановић 1998:** Александар Јовановић, „О светогрђу и светлости”, *Полиѿика*, година ХСV, број 30562, 21. новембар 1998, 39.
- Јовановић 2001:** Александар Јовановић, „Тачка у којој је садржано све”, *Повеља*, година 31, број 2, 129–131.
- Јовановић 2002:** Александар Јовановић, „Песник националне вертикале”, предговор у: *Најлепше ѿсеме Љубомира Симовића*, избор и предговор Александар Јовановић, Београд: Просвета, 5–17.
- Јовановић 2011а:** Александар Јовановић, „Уводна напомена”, у: *Песничке вертикале Љубомира Симовића*, зборник радова, ур. Александар Јовановић и Светлана Шеатовић Димитријевић, Београд – Требиње: Институт за књижевност и уметност, Учитељски факултет – Дучићеве вечери поезије, 11–14.
- Јовановић 2011б:** Александар Јовановић, „Песничке вертикале Љубомира Симовића”, у: *Песничке вертикале Љубомира Симовића*, зборник радова, ур. Александар Јовановић и Светлана Шеатовић Димитријевић, Београд – Требиње: Институт за књижевност и уметност, Учитељски факултет – Дучићеве вечери поезије, 17–32.
- Јовановић 2018:** Александар Јовановић, *Анѿологија ѿезије о Првом свейском рају*, Београд: Службени гласник.

Nemanja Karović
University of Belgrade, Faculty of Education
Belgrade, Serbia

THE POETRY OF LJUBOMIR SIMOVIĆ
IN THE LITERARY CRITICAL EYE OF ALEKSANDAR JOVANOVIĆ
– THE HISTORY OF AN AESTHETIC ENCOUNTER –

Summary

Examining the reasons why Aleksandar Jovanović was attached to the poetry of Ljubomir Simović, analyzing the themes and poetic images that drew his interpretive attention, and investigating the procedures he used to interpret the collections of the aforementioned poet, we tried not only to discover on what principles and artistic preferences of the long-lasting and fruitful aesthetic meeting of these two creators rested, but also to point out some of the key features of Jovanović's literary-critical portrait. Special attention is paid to the views of this critic on the relationship between modernity and tradition, national sensibility and contemporary poets' poetics, poetic expression, and linguistic memory.

Keywords: Aleksandar Jovanović, Ljubomir Simović, culture, tradition, modernism, contemporary poetry, language memory.